

KRAJSKÉ KOLO OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY (2020)

kategória B

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Test

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka 1

Expert na bioplasty: Proti plastom netreba bojovať. Ak by sme aj všetky nahradili, skládky by boli plné, len iného odpadu

Profesor Alexy tvrdí, že riešením problému s plastovým odpadom nie je recyklácia. Žiadny materiál nebude nikdy dost' ekologický, pokiaľ na jeho spracovanie spotrebujeme energie, ktoré poškodzujú životné prostredie.

BRATISLAVA 12. januára – Nemali by sme toľko bojovať proti plastom. Mali by sme skôr bojovať proti smetiam. Recyklácia nie je konečným riešením pre plasty. Tento názor má profesor Pavol Alexy, ktorý sa špecializuje na výskum a vývoj biologických plastov z obnoviteľných zdrojov.

Pre sklo je recyklácia riešením, pretože ho môžeme recyklovať donekonečna, pri plastových odpadoch je to len dočasné riešenie. Kým existujú energie, ktoré zaťažujú životné prostredie, musíme si uvedomiť, že žiadny materiál nebude nikdy dostatočne ekologický, pokiaľ na jeho spracovanie a výrobu spotrebujeme práve energie, ktoré poškodzujú životné prostredie. Problémom je odpad ako taký, nielen plasty. Veľký ošiaľ v boji proti plastom vznikol práve preto, lebo tohto materiálu sa spotrebuje najviac na svete, a teda tvorí aj väčšiu časť celkového odpadu na Zemi.

„Plasty majú jednu veľkú „nevýhodu“, sú ľahšie ako voda. To znamená, že plávajú na povrchu. Kovy sú ťažšie, a preto spadnú na dno. Treba sa zamyslieť aj nad tým, čo je horšie. To, čo vidíme voľným okom, alebo to, čo nevidíme. Aj keby sme nahradili všetky plasty nejakým iným materiálom, ale správali by sme sa k nim takým istým spôsobom ako teraz, problém by sa nevyriešil,“ tvrdí profesor Alexy.

Najčastejšia chyba, ktorú robíme pri zaobchádzaní s odpadom, je, že ho vôbec vytvárame. Produkujeme ho viac, ako by sme museli. *„Filozofia zero-waste je dobrá, ale my tento pojem, teda nulový odpad, nikdy nedocielime,“* hovorí profesor. Podľa štúdií, ak by sme nahradili plasty v obalovom priemysle, kde sa vytvára až 50 % plastového odpadu, tak by sme mali podstatne väčšiu energetickú spotrebu, objem skládok by sa až 250-násobne zväčšil a narástla by aj spotreba palív.

<https://www.dobrenoviny.sk/c/177577/profesor-pavol-alexey-aj-keby-sme-nahradili-plasty-inym-materialom-problem-s-odpadom-by-sa-nevyriesil>, [12. 1. 2020], upravené

1. Ktoré tvrdenie vyplýva z ukážky 1?

- A. Väčšinu všetkého odpadu na Zemi tvorí plastový odpad z obalového priemyslu.
- B. Nulový odpad sa dá dosiahnuť len dôslednou recykláciou použitých materiálov.
- C. Najekologickejší materiál z pohľadu jeho záťaže na životné prostredie je sklo.
- D. Zmenšiť množstvo plastového odpadu sa dosiahne znížením spotreby plastov.

2. Vypíšte z odseku tvoriaceho prvú citáciu slov profesora Alexyho všetky vymedzovacie zámená.
3. Ktoré slovo vzniklo iným slovotvorným postupom ako zvyšné tri?
 - A. 250-násobne
 - B. zero-waste
 - C. recyklácia
 - D. bioplasty
4. V ktorej možnosti sa nachádza slovo s neslabičnou predponou?
 - A. uvedomiť
 - B. spotrebujeme
 - C. zaťažujú
 - D. nahradiť
5. Podľa ktorého vzoru sa skloňuje priezvisko experta na bioplasty z ukážky 1?
6. Nájdite v ukážke 1 značku a zapíšte ju slovom.
7. Ktoré diakritické znamienko sa v odseku, ktorý predstavuje v ukážke 1 najdlhšiu citáciu slov profesora Alexyho, nevyskytuje?
8. V ktorej možnosti majú všetky slovesá rovnaký vid?
 - A. špecializuje sa, plávajú, nevyriešil
 - B. produkuje, správali by sme sa, zväčšil
 - C. zamyslieť sa, bojovať, poškodzujú
 - D. vznikol, spotrebujeme, nahradili by sme
9. Vypíšte z ukážky 1 výraz, ktorý je v nej použitý v ironickom význame.
10. Podčiarknite v nasledujúcej vete predmet.

Pre sklo je recyklácia riešením.

Ukážka 2

Ferko Urbánek – Kamenný chodníček

(úryvok)

Dejstvo I.

Výstup 1.

Mišo, Tereza.

[...]

TEREZA: Čo, ako? Ja som ti jašterica? (Trepne ho varechou.) Ja som ti jašterica? (Trepne ho.) Za to, že ťa pred korhellicou, pred tým diablom pekelným vystríham? Že ťa pred gazdom zastávam? Preto? Čo? Preto? (Trepne ho zakaždým.)

MIŠO: Počuj, stará, že si sa ty nezverbovala, z teba by bol taký komandáš, ani no, – keď začneš vojnu točiť v chalupe, nech každý zoberie nohy na plecيا, ináč pomastíš mu lopatky.

TEREZA: Tak i treba. I ty sa ber do roboty. Čo sú dnes hody? Ba nech som dobrá, všetko poviem gazdovi, a ten s tebou zatočí.

MIŠO (vyklepáva fajku): A ja dbám? Však do smrti už len akosi dožijem, a po smrti – fuk do neba!

TEREZA: Kam pôjdeš? Bože, odpusť mi hriechy! Ba do horúceho pekla medzi samých ohnivých čertov. Či to už len kto **slíchal/slýchal**, že by korheľ prišiel do neba!

MIŠO: Skôr by mňa tam prijali ako teba, lebo by sa museli báť, že im stade **svojím/svojim** zlým jazykom všetkých svätých povyháňaš. (Založí si ruku za ucho a spieva):

Stodolička deravá

a zlá žena k tomu,

tie dve veci vyženú

hospodára z domu.

(Tacká sa.)

TEREZA: No, veru si poriadny; to ťa tie kvapky tak doriadili.

MIŠO (lapí sa za tvár, narieka): Jój, jój, jój, moje zúbence! Jój, jój, jój! (Vytiahne fľašu a pije.)

TEREZA (chce mu ju vychytiť): Dáš ju sem, ty večná pijavica. (Trepne ho varechou.)

Výstup 2.

Brezovský, predošlí

BREZOVSÝ (s puškou na pleci, s kapsou pri boku – nahnevaný): Sto hrmených sa vám do takého poriadku! **Lichva/Lychva** v maštali poodtŕhaná, div sa nepoprekáľa, a vy tu! (Skríkne.) Čo robíte?

MIŠO (drží sa za líca): Jój, jój, jój, hrozne ma zuby bolia. (Vytiahne z vrecka veľkú šatku, omotá si ňou hlavu.)

TEREZA (preľaknutá): Jój, veru, prosím, **do zbláznenia/dozblaznenia** ho tie zuby bolia. Práve som mu gáfor prikladala.

BREZOVSÝ: Tou varechou? Aká bolesť, taká masť! (Mišovi a Tereze.) Berte sa do maštale, a ak sa stalo nešťastie, beda vám!

11. Ktoré tvrdenie vyplýva z ukážky 2?
- A. Mišo sa opil, pretože alkoholom chcel otupiť bolesť zubov.
 - B. Tereza nazvala Miša diablom pekelným a predpovedala mu peklo po smrti.
 - C. Mišo vyčíta Tereze, že vyvoláva hádky v dome a nedožičí mu pokoj.
 - D. Tereza Mišovi zakazuje piť alkohol, ale na potlačenie bolesti mu ho sama dala.
12. Napíšte synonymum k slovu *komandáš* z ukážky 2.
13. Ako sa nazývajú slová, ktoré zaradujeme z hľadiska dobového výskytu k starým slovám a majú v súčasnej slovenčine synonymum, ktoré ich v jazyku nahradilo?
14. Vypíšte z ukážky 2 frazeologizmus, ktorý v nej vyjadruje, že niekomu na niečom nezáleží.
15. Vypíšte z Mišovej výpovede v prvom výstupe ukážky 2 prísudok, ktorý je vyjadrený neplnovýznamovým slovným druhom.
16. Do ktorého literárneho druhu patrí text v ukážke 2?
17. Prvé dva údaje v ukážke 2 patria
- A. do vnútornej kompozície diela.
 - B. do vonkajšej kompozície diela.
 - C. do úvodu.
 - D. do zápletky.
18. Vypíšte z prvého výstupu diela Kamenný chodníček všetky oslovenia.
19. V ktorej možnosti je uvedená veta so stúpavou melódiou?
- A. Čo robíte?
 - B. Ja som ti jašterica?
 - C. I ty sa ber do roboty.
 - D. Kam pôjdeš?
20. Vypíšte z každej dvojice zvýraznených slov v ukážke 2 to slovo, ktoré je pravopisne správne.

VZDELÁVACIE PROGRAMY

Pre učiteľov stredných škôl a ich žiakov, sme pripravili širokú ponuku vzdelávacích programoch a projektov.

Celoročné programy:

- pomáhajú žiakom pochopiť základné ekonomické princípy,
- zvyšujú finančnú gramotnosť žiakov a učia ich finančne plánovať svoju budúcnosť,
- pomáhajú hľadať žiakom nové riešenia pre rozvoj podnikavosti,
- správne a zodpovedne sa rozhodovať vo svojom súkromnom a profesijnom živote.

Zapojiť sa môžete do:

- [Viac ako peniaze](#)
- [Aplikovaná ekonómia](#)
- [Etika v podnikaní](#)
- [Učebnica ekonómie a podnikania](#)

Zdroj: jaslovensko.sk/student/stredne-skoly/vzdelavacie-programy/ [26. 11. 2019]

21. Koľko chýb (pravopisných a gramatických) obsahuje prvá veta ukážky 3?

22. Utvorte od slovesa *pochopiť* tvar činného prídavia minulého.

23. V ktorej možnosti je uvedený zámer autora textu ukážky 3?

- A. vysvetľovať
- B. propagovať
- C. agitovať
- D. polemizovať

24. Ktorý citát priamo súvisí s obsahom ukážky 3?

- A. „Kedysi sa ľudia stávali otrokmi násilím, dnes ich zotročuje množstvo peňazí.“ Mahátma Gándhí
- B. „Za peniaze sa dá kúpiť celkom pekný pes, ale nedá sa kúpiť jeho kývanie chvostom.“ Josh Billings
- C. „Peniaze pokazia iba ten charakter, ktorý je už pokazený.“ Edgar Faure
- D. „Ak vieš používať peniaze, slúžia ti, ak nevieš, vládnu nad tebou; jedným peniaze slúžia a druhí slúžia peniazom.“ Publilius Syrus

25. V ukážke 3 sa v časti *Celoročné programy* nachádza chyba
- A. morfológická v druhom bode a štylistická vo štvrtom bode.
 - B. syntaktická v prvom bode a lexikálna v treťom bode.
 - C. pravopisná v treťom bode a fonetická v prvom bode.
 - D. fonetická vo štvrtom bode a pravopisná v druhom bode.

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Transformácia textu

Čas na transformáciu textu: 30 minút

Pretransformujte 1. výstup z ukážky 2 do prozaickej literárnej/jazykovej formy. Pri transformácii využite výrazové prostriedky dnešnej podoby slovenčiny.